

Η αξία της θυσίας

του ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΜΠΕΛΙΤΣΟΥ

ΜΑΡΙΑ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ-ΠΟΘΟΥ

Η Έκτη Σφραγίδα

Αθήνα, Κέδρος, 1999.

Σελ. 404

Η Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου αφηγείται συνήθως κόσμους ονειρικούς, εξωπραγματικούς, κόσμους θαυμάτων και θρύλων. Περιγράφει πρώτ' απ' όλα τα συναισθήματα των ηρώων της και αφήνει τα γεγονότα σε δεύτερη μοίρα, να έπονται ως φυσική συνέχεια. Δεν θα μπορούσε λοιπόν να συμβαίνει αλλιώς στο νέο της μυθιστόρημα.

Το θέμα που την απασχολεί τούτη τη φορά είναι η καταστροφή στο όνομα της ανάπτυξης: η καταστροφή του περιβάλλοντος, η αλληλαγή της παραδοσιακής συμπεριφοράς, η αλληλοίωση των συνειδήσεων και γενικά όλες οι αρνητικές αλληλαγές που συμβαίνουν σε τόπους και ανθρώπους στο όνομα μιας κακώς νοούμενης οικονομικής ανάπτυξης, στην οποία αυτοσκοπός είναι το κέρδος με οποιοδήποτε τίμημα.

Η Μ. Λαμπαδαρίδου-Πόθου με οργανωμένο τρόπο μάς οδηγεί στις δικές της ατραπούς σκέψης

Το θέμα είναι κοινό, θα λέγαμε, και χιλιοπιασμένο. Ένας επιπόλαιος και ατάλαντος αφηγηματογράφος εύκολα θα ξεστράτιζε σε μια ρηχή συνθηματολογία και σε αυτονόητα συμπεράσματα. Όμως η Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου δεν ξεγλιστρά σε εύκολους και καθοστρομένους δρόμους. Με οργανωμένο τρόπο μάς οδηγεί στις δικές της ατραπούς σκέψης, πραγματικές και φαντασιακές, οι οποίες καταλήγουν στη δική της αλήθεια. Μιαν αλήθεια την οποία δεν

είναι όλοι άξιοι να γνωρίσουν, αλλὰ μόνον όσοι διαθέτουν το τρίτο μάτι, το αόρατο, αυτό ανάμεσα στα δυο μάτια του σώματος, τα φθαρτά.

Ο τόπος που επιλέγει για να στήσει το σκηνικό της είναι ένας αρχαιολογικός χώρος, τα ερείπια ενός αρχαίου ναού· ένας τόπος αρχαίας μυστηριακής λατρείας, τον οποίο εμπνεύστηκε προφανώς από το Ιερό των Καβείρων, που βρίσκεται στη Λήμνο, στο νησί από το οποίο κατάγεται, και μάλιστα πολύ κοντά στον Άγιο Αλέξανδρο, στην Ηφαιστία και στον Κότσινο, χώρους που κυριαρχούν στα «βυζαντινά» της ιστορικά μυθιστορήματα: *Μαρούλλα, Δοξανιών, Νικηφόρος Φωκός, Πήραν την Πόλη, πήραν την Αθήνα* και στην *Έκτη Σφραγίδα* συμπλέκονται η αρχαιότητα με το Βυζάντιο, σε σημείο ώστε η ηρωίδα του μυθιστορήματος να μην μπορεί να καταλήξει αν τα όσα μυστηριώδη της συμβαίνουν ανάγονται σε κάποια αρχαία ιέρεια, τη Χρυσίδα (άλλη μια επιρ-

ροή από τη Λήμνο, στην οποία λατρευόταν η θεά Χρυσή), ή σε κάποια χριστιανή μοναχή, που τη «βαφτίζει» Μαρκιανή. Ο χώρος λοιπόν αυτός των αρχαίων μυστηρίων, ερειπωμένος σήμερα, κινδυνεύει από έναν αθαζόνα επιχειρηματία, ο οποίος τον έβαλε στο μάτι για να επενδύσει εκεί.

Το σκηνικό είναι γνωστό σε μας τους Έλληνες, αφού από τη γη μας ξεφυτρώνουν εκατοντάδες μνημεία, μια και ο ευλογημένος αυτός τόπος αξιώθηκε χιλιάδων ετών ιστορίας. Δεκάδες είναι τα παραδείγματα ισοπέδωσης μνημείων στο βωμό της κερδοφόρας ανάπτυξης. Να θυμηθούμε τα πιο πρόσφατα: το προϊστορικό Ζαργάνι στα Σπάτα ισοπεδώθηκε και σκεπάστηκε από το νέο αεροδρόμιο, τα μνημεία της αρχαίας Αθήνας διαμελίστηκαν για χάρη του Μετρό, το Λύκειο του Αριστοτέλη στην Αθήνα εμποδίζει και ίσως θυσιαστεί για να παραχωρήσει τη θέση του σε

ένα Μουσείο, ο ναός της Άρτεμης στη Μύρινα της Λήμνου εκγυμνάστηκε στην αυλή ενός ξενοδοχείου.

Η ηρωίδα του μυθιστορήματος, η Αδριανή Κυδά Καλία, είναι μια ανέμελη κοσμική κυρία, δίχως ιδιαίτερες ανησυχίες και ενδιαφέροντα, η οποία κάποια στιγμή γοητεύεται από ένα θρύλο που συνοδεύει τον τόπο. Από τότε η ζωή της αλλιάζει και προσπαθεί απεγνωσμένα να τον σώσει, παρά το ότι ο επιχειρηματίας που έχει επενδύσει σ' αυτόν είναι ο σύζυγός της και ο εμπνευστής της αξιοποίησης, ο αρχιτέκτονας Ιάσων, είναι ο εραστής της.

Η ηρωίδα αρχικά αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στον έρωτά της για τον Ιάσωνα και στην αγάπη της για τον τόπο και το θρύλο του, μα τελικά τα θέλει και τα δύο. Διχασμένη είναι η Αδριανή σε όλο το έργο, ένας διχασμός που μας οδηγεί ακριβώς στο υποσυνείδητο του σύγχρονου Έλληνα, ο οποίος πατάει με

Η Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου

γράφει για το μυθιστόρημά της Η Έκτη Σφραγίδα

Όσο και αν φανεί παράξενο, η Έκτη Σφραγίδα γεννήθηκε από κάποια όνειρα. Η πρώτη ιδέα. Το όνειρο λειτουργεί στο μυθιστόρημα ως μέσον καταβύθισης στα άγνωστα, αρχετυπικά, θα έλεγα, πεδία της ψυχής, που φέρουν το χάραγμα από την κοσμογονική μνήμη. Και όλα τα «υπέρλογα», τα υπερφυσικά φαινόμενα, που γίνονται σ' αυτό, αποτελούν μια διαλεκτική των συμβόλων της ψυχής. Γιατί η ψυχή εκφράζεται με σύμβολα.

Γράφοντας την Έκτη Σφραγίδα, έμαθα πως αυτό που λέμε «θαύμα» ή μαγικό στοιχείο, υπερρεαλιστικό, δεν είναι παρά μια αναρχία της φύσης, που γίνεται για το συμφέρον της. Γι' αυτό και το στήριξα στο εδάφιο της Αποκάλυψης, που μιλά για την «αναρχία»

της κτίσης. Άλλωστε, σ' όλα μου τα μυθιστορήματα υπάρχει η μεταφυσική. Η γοητεία του ανεξήγητου. Γιατί εκείνο που μ' ενδιαφέρει είναι να μάθω πρώτα εγώ τι σημαίνει αυτό το μεταφυσικό όνειρο της ζωής μου, να μάθω πού με οδηγεί η εφημερότητά μου, σε ποιες υπαρξιακές αλήθειες. Προσωπικά, μ' ενδιαφέρουν τα μοναχικά πρόσωπα, που ενσαρκώνουν το πάθος των υπαρξιακών ερωτημάτων. Και ένα τέτοιο πρόσωπο είναι και η ηρωίδα μου —ή αυτό προσπάθησα να δώσω. Είναι μια «γοητευμένη» από το Μυστήριο που την άγγιξε.

Κι ύστερα, το υπερρεαλιστικό στοιχείο ήθελα να το μετατοπίσω σ' έναν μικρό τόπο αρχαίας λατρείας, που τον συνδέω μ' ένα θρύλο. Ο θρύλος είναι η πλέον προσφιλής και ζώσα «ύλη» του μυστηρίου. Έτσι ο μικρός αυτός τόπος, λίγο πριν τον καταστρέψουν, θα δείξει το αίμα του, θα δείξει τα πέτρινα δάκρυά του, αλλά θα δείξει και την εκδίκησή του. Κι αυτό, σαν ιδέα, γεννήθηκε μέσα μου μια μέρα που βρέθηκα σ' ένα πολυτελές ξενοδοχείο και μπροστά μου, σε απόσταση δυο τριών μέτρων, ανάμεσα σε γεράνια και πλαστικές πολυθρόνες, ήταν τα ερείπια ενός αρχαίου ναού. Εκείνη τη στιγμή ευχήθηκα να μπορούσε ο μικρός αυτός τόπος, ο τόσο βάνουσα βιασμένος, να δείξει την οργή του.

Δεν μ' ενδιαφέρουν πια τα μυθιστορήματα των επίπεδων διαπροσωπικών σχέσεων. Στόχος μου είναι να δώσω τη ζωή μέσα από τις αθέατες διαστάσεις της. Να βρω τη σχέση που έχει η ψυχή με το αόρατο, αυτό που περιρρέει το ορατό, δίνοντας άλλες οπτικές και σημασίες στα πράγματα.

το ένα πόδι στη Δύση, τη μοντέρνα, την ορθολογική, και με το άλλο στην Ανατολή, τη μυστηριώδη, την άλογο και πλανεύτρα.

Τα πρόσωπα που περιβάλλουν την ηρώida, επιλεγμένα προσεκτικά, υφαίνουν ένα σκηνικό, το οποίο συμπληρώνεται από τον κόσμο των ονείρων της συγγραφέως-ηρώιδας. Διότι η Μ. Λαμπαδαρίδου-Πόθου θέλει την ηρώida της να επηρεάζεται και να καθοδηγείται από τα όνειρά της και τελικά να οδηγείται στη συγγραφή ενός βιβλίου. Το ίδιο συνέβη και στην ίδια, όπως ομολογεί στο εσώφυλλο του βιβλίου, όπου γράφει: «Η Έκτη Σφραγίδα γεννήθηκε από κάποια όνειρα».

Ένα μυθιστόρημα που οδηγεί τη σκέψη σε νέους δρόμους, μη ορθολογικούς

Εδώ έχουμε να κάνουμε με μια ταύτιση της συγγραφέως με την ηρώida της, όχι τόσο στα γεγονότα που εξιστορούνται στο μύθο (αν και ανιχνεύονται και εκεί κάποια αυτοβιογραφικά στοιχεία), όσο κυρίως στις μεθόδους με τις οποίες αναζητούν και οι δύο την προσωπική τους αλήθεια και χτίζουν την κοσμοθεωρία τους.

Στο μυθιστόρημα σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν η Μάρμη-Ειμαρμένη, η προσωποποίηση της μοίρας, η οποία ως τότε καθόριζε και κατεύθυνε τη ζωή της Αδριανής, και ο Λεύκιος, ο σιωπηλός καθόγηρος, ο οποίος πότε με τον λιτό του λόγο και πότε με την εύγλωττη σιωπή του την οδηγεί στο μονοπάτι της αλήθειας.

Η Αδριανή αγωνίζεται απεγνωσμένα να απαληλαγεί από τη Μάρμη –τη μοίρα– και το καταφέρνει, δίνοντάς μας έτσι την αισιόδοξη πλευρά της ιστορίας. Η Μ. Λαμπαδαρίδου-Πόθου πιστεύει ότι η μοίρα καθορίζει ως ένα σημείο τη ζωή και τα γεγονότα. Από εκεί έπειτα είναι στο χέρι του καθενός να την αλλιάξει. Παράλληλα η Αδριανή αγωνίζεται να ανακαλύψει τη λύση στο μυστήριο του τόπου. Όχι μέσω του ορθού λογισμού, δηλαδή μέσω της επιστήμης και της τεχνολογίας, αλλά μέσω αρχαίων χρησμών και κωδικοποιημένων μηνυμάτων, μέσω συμβόλων. Αρχικά αμφιβάλλει. Λέει: «Μα είναι δυνατόν οι νόμοι του κόσμου να είναι τόσο αβέβαιοι... τόσο ευάλωτοι... να

στηρίζονται στη δύναμη κάποιων λέξεων..., ας πούμε, κάποιων συμβόλων... και τι σημαίνει αυτό;»

Όμως η επιστήμη δεν μπορεί να δώσει απάντηση σε όσα συμβαίνουν στον τόπο. Οι ειδικοί, για να αποφύγουν την ταπείνωση, επινοούν έναν άγνωστο θανατηφόρο ιό, τον οποίο ονομάζουν «Virus Mortis Incognitus», ένα εύρημα της συγγραφέως, η οποία μοιάζει να ειρωνεύεται την επιθυμία του σημερινού ανθρώπου να εξηγήσει τα πάντα με τον «ορθό λόγο».

Η ηρώida λοιπόν καταφεύγει στα σύμβολα και τελικά καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η λύση είναι η γραφή. Μια γραφή αυτογνωσίας, που οδηγεί στον εσώτερο κόσμο, εκεί όπου βρίσκεται βυθισμένο το μεγαλύτερο μέρος της αλήθειας. Τελικά, η γραφή είναι η λύση, η λύτρωση για την ηρώida Αδριανή Κυδά Καλία, αλλά και για την ίδια τη συγγραφέα. Η γραφή, όχι για να πουλιέται στις βιτρίνες, αλλά για να προσφέρεται σε κείνους τους ρομαντικούς, στους μοναχικούς, σε κείνους που αγάπησαν και είναι ευάλωτοι, που είναι έτοιμοι να θυσιάσουν.

Η Έκτη Σφραγίδα, τίτλος εμπνευσμένος από ένα στίχο της Αποκάλυψης, είναι ένα μυθιστόρημα που οδηγεί τη σκέψη σε νέους δρόμους, μη ορθολογικούς. Η λογική εξήγηση, η ερμηνεία που βασίζεται σε συγκεκριμένα δεδομένα δεν είναι πάντα εφικτή, σύμφωνα με τη Μ. Λαμπαδαρίδου-Πόθου. Όμως απαντήσεις υπάρχουν, αρκεί να το πιστέψει κανείς και να μη θέλει σώνει και καλά να τις ψηλαφίσει, ως άλλος θωμάς.

Όταν η επιστήμη αδυνατεί να ερμηνεύσει και καταφεύγει στον «Virus Mortis Incognitus», η διαίσθηση και η πίστη μπορούν να οδηγήσουν σε αποτέλεσμα. Ακόμα και όταν όλα δείχνουν χαμένα, η προσπάθεια πρέπει να συνεχίζεται, όσο ουτοπικός κι αν φαντάζει ο στόχος.

Η Αδριανή Κυδά Καλία, παλεύοντας να σώσει τον τόπο, κερδίζει τον εαυτό της. Μπορεί να μην τα καταφέρνει τελικά, μπορεί οι προσπάθειές της να μη φέρνουν αποτέλεσμα, όμως ο τόπος την ανταμείβει. Της χαρίζει αυτό που ανέκαθεν επιθυμούσε: ένα παιδί. Αυτό που πάντα ποθούσε και η επιστήμη δεν είχε μπορέσει να της προσφέρει, της προσφέρεται ως δώρο από τον τόπο, ως αντίδωρο, θα λέγαμε, για την προσπάθεια που έκανε να τον σώσει.

Ίσως τελικά αυτό είναι το μήνυμα που θέλει να δώσει η Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου με την Έκτη Σφραγίδα, ότι η προσφορά και η θυσία δίνουν νόημα στη ζωή και ότι, στην ουσία, χωρίς αυτά τα δύο ζωή δεν υπάρχει. □